

המחנה

עתון שבועי

לכל עניני החיים, לספרות ולמדעים ולכל עניני היהודים

..... יוצא לאור בכל ערב שבת. ....

מחיר החתימה:

באוסטריה-אונגריה:
 לשנה . . . . . 6 כתרין
 להצי שנה 3
 לרבע 1.50

באשכנז:
 לשנה . . . . . 7 כתרין

ביתר הארצות:
 לשנה . . . . . 8 כתרין

מחיר מודעות:

בעד כל שורה קצרה (רבע רהב העמוד)
 באותיות פטיש 40 הלר.
 במודעות הנכפלות יורד המחיר כפי הערך.

האדרסה לבית המערכת ולאדמיניסטרציה:

„Hamicpe“
 ul. Św. Sebastyana 32,
 Kraków.

Kraków, 19 Sierpnia 1904.

גליון י"ט.

קראקא, ח' אלול תרס"ד.

ברוכים הבאים בשם ה'!

(דברים אחדים על אדות קנגרס המזרחי.)

ברוכים אלה הרואים פעל ה' לא רק בעניניהם הפרטים והפעוטים, בצרכי ביתם והצאצאים והצפיעות, כי אם „גם“ בענין הנוגע לכל האומה הישראלית, שע"פ נביאינו ורבותינו חבה יתרה נודעת לה בהשגחה מיוחדת מאת אלקי ישראל וכל הנעשה בה ולה בגזרת עליון הוא. ברוכים אלה המוצאים נסים מן השמים לא רק ברפואת פלוני בידי צדיק פלוני או ביציאת פלוני בעל דין זכאי בדינו, כהכשחת רבי פלוני, כי אם „גם“ ברפואת רבבות ישראל ממחלת ההתכוללות, שהכריתה מגזע עמנו ענפים טובים ורעננים, שכלתה בקרבנו משפחות רוב גדולינו וגאונינו, שבערה את כרם ה' צבאות יותר מכל צוררי ישראל, שקמו עלינו להשמירנו, מן רעמסס השני עד ניקולי השני. ברוכים אלה השומעים קול אלקי אבותינו מדבר אל עמו דברים טובים ונחומים בעת שכבר סחפה תהום היאוש רבים ונכבדים מקרבנו לכליון חרוץ ועוד לועה פתוחה לכלי חוק, לבלוע לא רק בוגדים עוזבי תורה ודבקים בכרכים, כי אם גם זרע קרש, משפחות רבנינו, פרנסינו ושלשלות יחסנינו, מאלה החנפים, הבוועטים בישועה בתואנות, כי „נסים“ כל נעשו. אשרי היודעים ללמוד ולהבין בדברי ימינו, כי בכל עת שראה אלקי ישראל, כי אזלת יד ואין מי יעמד בפרץ מתוך קדושי עמו, הושיע

את עמו גם ביד יפתח הגלעדי, יואש בן יואחז, כורש מלך פרס ורבותינו הורונו „יפתח בדורו כשמואל בדורו“. ואלו בעטו ישראל בעזרת ה' ע"י ההדיוט יפתח והיו בוחרים להשמד ולהבלע בכני עמון מאשר להושע ביד הדיוט כיפתח, „שאינו יכול דהראות נסים ונפלאות“ ביהושע בן נון — לא היו שמואל ודוד קמים להם אהרי כן, כאשר הונה להם...

ברוכים צירי אספת „מזרחי“, אשר עיניהם פקוחות, לראות יד ה' אלקי ישראל בכל הנעשה לעם היהודי והמצפים לישועה באמת ובתמים וישתדלו להיות אנשים במקום שאין איש, ולא פנו אל הרועים האוילים, „מאורי הגולה“ וראשי הקהלות, המאבירים צאן מרועיתם, כנהלם אותם בני צלמות, אשר ממנה לא ישונו וישתממו מתלוץ אותם משחת הגלות, במענת, כי בעל הצאן „לא אמר להם בפירוש“ להוציאם „ישכחו האוילים, כי בעל הצאן מסר בידם את צאנו, לשמרם ולהצילם ולהחיותם ולא להאבידם וממילא החובה בידם להוציאם מני צלמות, במרם ידרוש בעל הצאן מידם את צאנו — עמו ישראל, אשר בפשיעתם ובהתרשלותם יטמעו כגוים ויאכדו לעולם מקהל ה'. ברוכים חברי האספה הציונית בפרסבורג, אשר כמושיעי עמם באו לארץ מאפליה אונגריה, האוכלת בתאוה עמים רבים ובטנה לא תמלא, אשר אלה יהודים נבלעים שם חיים בתוך המאדיארים הנוצרים שנה שנה באשמת רועי ישראל, הנותנים

יד לאוכלי עמם. שאו עיניכם פטריוטים יהודים וראו, איך התעוררו „מורי מורינו“ — השוקטים על שמריהם למראה אכזר עמנו — להנוף ליושיב הארץ, השואפים לבלעם חיים, ויגורו תרם על הציונים ועל אספתם, על אשר באו להזכיר את אחיהם באונגריה, כי אינם מאדיארים, כי אם עבריים. ראו נא, איך לבשו רבנים ארתודקסים, כלומר אוחזים במסורת ישראל, קנאה, כראותם, כי קמו יהודים טובים וישרים ומאמינים כמוהם, להציל את שארית הפלטה לישראל, לבל יבלעוה זרים. הידעתם מה ראו על גבה ובאיוו דרך הניעו לזה? — יש בהם מדעת רבם הצבוע, המלשין והשקרן אליהו עקיבא ראבינאוויטין, בעל „הפלס“, אשר מימיו הם שותים בצמא וידמו, כי תורה קדושה הוא נותן לפניהם ואין הפתאים וודעים, כי המ"ץ הזה היה בעצמו ציוני נלהב בתחלה וילך בעצמו לקריאת ד"ר הרצל ז"ל אל הקונגרס לבאזל ויהי נכון לעבוד בשביל הציונות המדינית באותה הקנאה „הקדושה“ והתממה, שהוא נלהם עתה כנגדה; אבל הכל על מנת שיתנו לו שררה, שיעשוהו לראש, עכ"פ למורשה הגליל הציוני. ואחרי שהכירו רוב צירי הקונגרס, כי אין האיש נאמן, כי הוא הפכפך ובעל מדות רעות, סאסו בו ולא שמוהו למורשה. זה הוא כל חרון אפו זה שש שנים על הציונות. האין זה מוכר כל ישראל בשביל כבוד עצמו? האין זה עובר ישראל כפפום וכפרקורן? והרבנים התמימים באונגריה, הקוראים

פיליטון

בית מחנה. *

איום העוני, שניו חרבות,
 יפל חתימו עלי אצמות,
 יך באלפיו ידבר הרבבות
 ויפשטו הבשר מעל העצמות.
 נכר עני, שם עני צופיה,
 עצם יבשה נגיע מרחם,
 יחוג, יתמוטט, כנדר תדחיה
 ויפרוש כפיו: „לחם, פת לחם ו"
 לחם יתנו ועינו נכרה,
 יכרע, יסגוד, עד ארץ מתחת —
 פעשיר פרש האלהים ברא
 ושניהם נקרו ממקבת אחת.
 לשניהם תורח השמש ברמה
 ושניהם יציעו בארץ משקבם.

* בחפתה שערי התמהו לעניי עמנו בעירי.

בשניהם הפיח אל הנשמה

וגם את העולם נתן בלבבם.
 בשניהם בחר אל ונתן תכל בידם
 ניאמר: „בבשונה, לכם כל הדרי ו"
 ומדוע יכרע אדם מאדם?
 מאתה זאת לנו, עני אבירי!
 בראות זאת התקלה—התקוממה,
 ותעורר הנדיבים ותמלאם להטים,
 ויקומו ויערכו בעוני מלחמה,
 ויתנו מחנה ויעשו בתים.
 ויבנו כמו רמים בית הלחם,
 בית מחנה, כה בשם יקראוהו,
 ויקדמו דלים בכשר ובלחם,
 וילחמו בעוני—אך היוכלו? היכרעוהו?
 הקאלה ילחמו בעוני ויכלא?
 הבניוד ערשים ובפרי האדמה?
 במן תחסר — רגע תמלא,
 ושכ העוני וחדש המלחמה!
 לא לנו עיניכם תצפינה —
 הכלחם עוני וישעו רשים? —

הנפשות להם תחניה.

בתי מחנה תעשו לנפשים!
 בתי ספר תבנו, תפשו,
 הוציאו בניכם מתוך הרפש.
 עני עמכם ילמדו וימצאו:
 מזון לנו ומחנה לנפש.
 בתי ספר תפתחו לרחוקה
 וחרשת המעשה, למדו ילדיכם,
 פכה תלחמו הנדיבים, פכה,
 ויכנע העוני ויכרע לרגליכם.
 בתי חרשת עת לבנות, למשת,
 למדו עבודה ילדיכם הנאהבים;
 או יאכלו מפרי עץ הדעת
 ויגשרו בפיהם מלחם העצבים.
 מלחם עוני, לחם המרוצים,
 לחם דמעה ממחלת לב —
 בנו בתים, קראו למורים
 ויתנו מחנה לנפש ולנו!

נתן נטע סאמועלי.

תורתו ב"הפלס", מדמים באמת, כי קנאת ה' צבאות מדברת מתוך גרונו ואין הדבר שזה בעיניהם אף לטרוח ולשמוע טענות הרבנים הציונים, בהוכיחם את השטן המטשין, כי מגלה הוא במיד פנים בתורה שלא כהלכה, להשתות ולהבל את כל תקות ישראל, יען איש אחר עומד בראש ולא הוא. יש עוד אנשים אחרים, שכאו בתחלה באהבה וברצון אל מחנה הציונים, ויעזבוהו בכעס, כאשר לא נמלאה האותם לעמוד בראש. עתה אולי ישובו. אבל לא מלאם לבם לנקום בכל ישראל בגלל תוחלתם הנכזבת, בהחנף הפולמטי הזה, שבחנפתו לרשעים חבר תפלה מיוחדת בשביל הצלחת ממשלת הרשעה ועתה התימר להיות לרב ולמצוה לכל רבני אונגריה וגם הצליח בחנפתו וכצביעותו, ללכדם בהרמו, למען מלאות תאותו השפלה, להנקם בציונים וממילא בכל ישראל. איך לא יראו רבני המחאה, כי שקר בימים, מהסתירה, שבין דבריהם ובין מעשיהם? הם מצאו חטא בציונים המזרחים, כי חברים הם בדעה לאנשים, שפרקו מעליהם עול תורה ומצות. והם — רבני המחאה — עצמם חברים בדעה לאנשים, שפרקו מעליהם לא רק עול תורה ומצות, כי אם גם יצאו בזדון סבל ישראל ויעמלו להכרית את ישראל ולהשמירו מעל פני האדמה. הן מי הם שתננדי הציונים? — המשוומדים, המתבוללים והסוציאליסטים מצד זה וההסידים וקצת הרבנים תלמידי אליהו עקיבא ראבינאוויטץ מצד זה, שתי הכתות האלה אינם רוצים בתחית ישראל ע"י הציונים.

יראים הם הרבנים, כן הם אומרים למצער, פן יבולע לקיום התורה, אם ילכו היהודים אהרי מנהלי הציונים, שרובם אנשים חפשיים. ואיך טחו עיניהם מראות, כי אדרבא, בקרב מתננדי הציונים התורה הולכת ומשתכחת מיום ליום. בני רבנים יראי שמים, בני צדיקים עמודי התורה וגם מבניהם הם, סכני רבני המחאה עצמם, עברו תורה, הלפו חוק ובהתבוללות ישראל בין העמים יראו קץ הפלאות והציונים ישאפו להרסת קרן ישראל ולקיום התורה והיהדות והרבה אלפים מישראל כבר נצולו על ידם מן הטמיעה. איך לא יראו רבני אונגריה, כי קהלות של ארוקים כדתנו ובכל סנהגינו סתהפכות לעיניהם לקהלות של נאורים וכל יהודי מערי המדינה, המשתקע כעיר הממלכת, מיד הוא מסתפח בקהלת הנאורים ומכ"ש שאלה

היהודים הנורדים לחו"ל פורקים מעליהם עול תורה. והציונות מחזירה את כל אלה, אם לא לשמירת המצות, עכ"פ ליהדות בכלל. אם רע בעיני הרבנים, שאין בכחנו להשליט את רוח הדת בקרב הציונים, יתחברו נא אלינו, אם באמת רק על הדת הם הרדים כל כך, ותהיה ספלט ה"מזרחי" הרוב בהסתדרותנו ואז יהיו דבריהם נשמעים, לא ע"י מנלות סתרים, שישלחו זה אל זה בסתר, כי אם מעל הכמה הלאמית בקונגרס הציונים, שכל המדובר שם נשמע מסוף העולם ועד סופו. הידעתם איזה דמיון נערך לסכתב החוזר ולפתקא ההוסמית, ששלח הרב מוואיטצען אל רבני אונגריה. להסמין על הציונות? הרי זה דומה לכתבי הסתר המזויפים, שחלקו ראשי הצבא בפרנציה לשופטי דרייפוס, למען יוציאוהו חיב. כי כן חלקו כתבי סתר לרבני אונגריה, למען יחריסו את הציונות שלא בפניה בלי חקירה ודרישה ובלי שמיעת קול הסניגור. אוי לאותה בושה!

שימו אל לבכם רבני אונגריה, כי לא לכבודכם ולטובתכם מנו אתכם להיות רועי ישראל. התאמינו בדיון וחשבון? עתידים אתם לתתם. ואתם אינכם יכולים להצדיק מעשיכם אף לפני רוח הישר שבקרבתם.

מהעולם הציוני

קול קורא ממזרח.

בימים האחרונים נרפסו דבריהם של רבנים אחרים, חמשליכים שקוצים על הציונות בכלל, ועל ה"מזרחי" בפרט, ומסתיעים בדרשות ובסברות-הכרס ולא יוהר. והנה אין אני רואה כל צורך, לבוא ולהשיב על הרברים הרעים, האמורים במכתבים האלה, מפני שמכתליהם נכר, שאין להכותבים כל ידיעה נכונה וכל מושג אמתי גם מהציונות וגם מה"מזרחי", ורק את העולה על רוחם המה מדברים; לא אבוא להשיב גם על דברי הדרוש, שבאו בהמכתבים ההם, יען כי מאותם הפסוקים עצמם, שבהם השתמשו המוכיחים, אפשר על נקלה להוביח לגמרי אחרת. דין לנו אלפי ההובחות ורבבות הראיות, שנשתמכו בהן הרבה רבנים, נאונים וקדושים על פי דברי התורה הקרושה ואמרות

חזוי עליון ודברי רבותינו הנאונים הראשונים והאחרונים וצוק"ל לטובת התנועה הקדושה חבת ציון, שהיא היא הציונות וככל המפורט והמבואר בעשרות ספרים הנפוצים בכל הפוצות ישראל. אבל אחת אשאלה מאת הרבנים המוכיחים האלה ועליה אדרוש השוברים לאמר: אם נהנם לבם לבא ולהוציא לעז על עם ד' ולתתם לכופרים ולמפירים את התורה, ולמתנגדים לחקי ד' ולמצותיו, הלא בוראי ישנם בידם עובדות למאות, המקימות את כל הדברים האלה ושנתנו להם הרשות, לדבר סרה במחנה של מאות אלפים מבני ישראל. אם כן אפוא הננו דורשים מהם, לפרסם את העובדות האלה ולפרשן לפני עיני כל יושבי תבל וראה בל עם הארץ הכנים הם דבריהם, אם אין? ובל זמן שלא יעשו כדבר הזה והסתפקו רק במליצות חידות בלבד, ירעו נא, בי את עם ד' חרפו, ואת נושאי דגל התורה בנו על לא דבר בידם, כי ידוע ידעו נא הרבנים האלה, כי רב החיל, אשר אתנו, מאשר אתם. מחנה ה"מזרחי" מונה עתה מספר חבריו כשלשים אלף איש (כ"י) וכל בחור בישראל מבל אנשי הלכך, אשר כעמנו, החרדים ודואנים לשלום הורתם בלבם ונפשם והזהירים בכל קלה ככתמורה. בדגל ה"מזרחי" ידגלו מאות רבנים נאונים בישראל, הירועים בתורהם, יראהם והכמתם ושהעשירו את בית ישראל עשר רב בספריהם, המלאים תורה וחכמה, ובמעשיהם, שהביאו רב ברכה וטובה. ה"מזרחי" כבר יסד מאות אגודות, ללמוד התורה, ש"מ, ש"ע, ע"י, מדרש וספרי מוסר. הוא גם ימד הרבה מפעלים אחרים, המבוינים לחזק את האמונה ואת הדת ולחזק בדקי בית ישראל, ה"מזרחי" הוא מוסד נעלה ונכבד, אשר כל היודע אותו מקרוב יודע להוקיר את כל ערכו הגדול לבית ישראל. וכדי לחרף את מערכות ישראל אלה ולהת לשמצה כבוד מאות רבנים נאונים בישראל אי אפשר להסתפק באיזו דרשה, הנדרשת על נקלה גם באופן אחר, וצריבים להוציא המערכה הובחות וראיות ברורות ואמתיות. וכ"ז שלא יעשה כדבר הזה — ואמנם בשוחים אנו כי לא יהיה — וידעו והכינו כל ישרי לפ בעמנו, כי אין זה אלא הוצאות לעז בעלמא ובי אין לדברים האלה כל יסוד וכל מעם, והצדיקו את הצדיק והרשיעו את שאינו צדיק. וד' הבוחר בירושלים ונותן התורה, הוא ינקום נקמת דם עבדיו השפוך כמים בראש כל הוצות ויפקח את עיני בני עמנו לראות נכחות וישרות! ולבבי סומך ובוטח בכל אחי בני ישראל, אשר בכל תפוצות הגולה, כי לא ישעו אל דברי החרפות והגדרופים והסערות והרעמים, אשר עליהם כבר אמר

„כמה נדן יתן לו אביו? וכמה מחותנו?" שאלתי את עזריאל.

„לערך חמש מאות ר"כ יתן לו אביו, ומחותנו אלפים", ענה בקר רוחו, כמתקנא בו, יען בי לו נתנו דק פי שלש יותר מנדנו וליחזקאל נתנו ארבעתים.

„והמחותן הוא למדן וחסיד?" שאלתי עוד הפעם.

„אם הוא חסיד או לא, איננו יודע, אך למדן אינו גדול ולא „עמ הארץ" קמן".

„אבל הכלה היא יפהפיה בלי ספק, ומלומדת".

„הכלה אינה מארבע היפהפיות הנחשבות בנמרא".

„ובכן מכוערת היא?" חזרתי על דבריו.

„אינה מבושרת ביותר. רק כהף אחת נכוחה מן השנית. אם מלומדת היא, הנשאל אותי, מהיכן לבת כפרי מדעים? היא יודעת, בי בור הבואה הוא חמשה ועשרים ק"ג".

מסחרת. הנני יושב על הספסל בגן העיר, בי ראשי כמבולבל וכאבי נעכר ולא יכלתי לעשות שום עבודה. ושהי נערות מטיולות ומדברות צרפתית עוברות לפני. „התדע מי היא הצרפתית האחת מצד זה?" אמר לי רעי, „בת מתקן-השעונים ברחוב הרוסי". „איזו שעה עתה?" שאלתי את עזריאל, ובהעיפי עין על סביבי והנה נושא האגרות; השעה החמישית עתה.

עולם הפוך.

בבקר. חש אנכי בראשי, לא עליכם, החום קשה לי, ולא אובל שאה. כמעט שאצא מדעתי הנני מתנודד על הימטה, משם אני עובר אל הספה ומן הספה אל היצוע, אולי אוכל לישון מעט, אך לשוא! הנני הובש ראשי בתהבשה מים קרים, אולי ינוח לי מעט, גם זה ללא הועיל. „כל מיחוש ולא מיחוש ראש". בקשתי אמצעים להקל באבי. נזכרתי מאמר הלמודי „חש בראשו יעסוק בתורה". לפני על השלחן מונחת גמרא והנני פותחה: „אמר ליה עולם הפוך דאיתי" ובו' ומחי נהפך בגלגלתי ולי נדמה, שהעולם ומלואו נהפך. מניח אני את הגמרא על צדה ולוקח ספר מקורות עמנו. ומדרפף את עליו וקורא את הצרות והמצקות, אשר סבלו עמנו. הקריאה הזאת הרגיזה עוד יותר את עצמי. ראשי עלי סחרחר.

בצהרים. הנני הולך אל גן העיר ואשומט שם, לתור לי מקום נסתר סחמת השמש, הבושרת כתנור, ואשב לנוח תחת עץ רענן, אשר רק זעיר שם תחדור השמש אל בין העפאים, וארדם והנה קול צעדים שמעה אזני, ואיקץ! שני דקטורים צעירים פוגשים זה בזה „שלום עליך, ישראל!" „אמר הראשון. „שלום, מרדכי", ענה השני. היצאו מדעתם? — אומר אני בלבי — כי

סאמוס עוויטש נפצע קשה. כיום 10 לחדש זה היתה המלחמה הגדולה על הים. כאשר ירו היפנים מן ההר על ספינות רוסיה, בקשו להתנגב ממל פורט-ארטור, למען התחבר אל צי וולאדיבוסטוק החפשי שכבר הראה נכורות נגד היפנים. האדמיראל טוגו היפני הרגיש כדבר ויררוף אחרי ספינות רוסיה וישיגן ויהרום כמעט את כן. רובן נסו באישון לילה והמצאנה מפלם להן כחפי חינא ויתרן גרשו היפנים בחזרה לנמל פורט-ארטור. שתי ספינות רוסיות נטבעו במצולות והנתרות עודן צפות על פני המים, אבל למלחמה לא תצלחנה. הרכה מאות מלחים ואנשי צבא נטבעו או נהרגו. נזק היפנים כאין נחשב. כיום 14 לחדש זה פגש האדמיראל היפני קאמימורא את שלש ספינות המלחמה, אשר לרוסיה בוולאדי-בוסטוק, שיצאו ממקומם, לעשות נזק ליפנים בפעם כפעם. האדמיראל הכריחן למלחמה ויור עליהן טורפדות וימביע ספינה אחת גדולה והשתים הנתרות נחרבו והנוסנה צפינה. היפנים משליכים זה ימים אחדים בלי משחית וכדורי הרם ואבדן על פורט-ארטור. הנזק משני הצדדים רב ועצום; אבל היפנים יגברו סוף סוף והמכצר יפול. כשדה המלחמה כמאנדזשוריה שקט ורמטה, אין שום קול מלחמה משם. כפי הנראה ממתינים שני המחנות לראות מה יהיה סוף פורט-ארטור, אז ידעו מה לעשות. כפי הנשמע שלחו היפנים חלק מצבא מאנדזשוריה אל מחנה פורט-ארטור, לעזור ככנישת המכצר. מספר חיל יפן אצל פורט-ארטור השעים אלף איש. כיום 16 לח' נסו ספינות רוסיה השבורות שניה לברוח מן החוף, אבל היפנים השיכון בחזק יד אל הנמל ושר צבא יפן התרה בשר צבא רוסיה כמכצר, כי כאשר ימביע את ספינותיו הנתרות, למען לא תפולנה ביד יפן, אז יור על המכצר בחמר לידיה, אשר ישמיד את כל הנמצא בעיר, בלי השאיר שריד. היפנים שבתו כיום ו' שעבר מן הירויות, למען תה ליושבי המכצר, שאינם משתתפים במלחמה, לצאת מן העיר. — ממשלת יפן נכונה, כפי שמועה מטוקיא, לתכוע כעד השלום; א) מסלת הברזל, שכנתה רוסיה במזרח חינא תעבור ליד ממשלת יפן; ב) כל סיביר המזרחית, שטח גדול כגדל כל אירופא כמעט, תעבור לממלכת יפן; ג) האי הגדול סאחאלין וחצי האי קאמטשאטקא יעברו ליד יפן; ד) פורט ארטור ודאלני וולאדיבוסטוק תעבורנה ליד היפנים; ה) מאנדזשוריא תשוב לממשלת חינא תחת חסות יפן; ו) רוסיה התן כסף ענושים מיליארד רובלים (חמשת אלפי מיליון בתר) ליפן, אך אין לחלק את עור הרוב כשרם נהרג. עוד תארך המלחמה ימים רבים ומי יודע כמה פעמים ישתנה המצב עד שיכרחו היפנים לגרוע מעט מתביעותיהם.

על המצפה.

שאלת חמורה.

ב.

כמאמרנו הקודם נזכרו כל הרוצים להוכח בדברי אמת, כי שאלת הלמוד העברי היא שאלה חמורה, שאלת קיום עמנו וכל הרוצה, שיהיה בנו אדם מודרני מלומד וגם יהודי נאמן, מכרח להשתדל בכל כחו, לעזור לשנות את סדר הלמוד לטוב כאופן, שלא יהיו תוצאות הכסף הרב של ההורים ועמל המורים והתלמידים לריק. כי הלא גם על התלמידים יש לחמול. הם מכלים כמה שנים שעה אחת בכל יום בעבודה מְנַעֶה מְלֵאָה וגוזלת עת לריק, יען אין להם שום הנאה ושום תועלת מהלמוד הזה, הם מרגישים בכל נפשם וככל חושיהם, כי העמים עליהם אביהם עול ככד לשוא, לשם איזה דבר, שאינם יודעים מה הוא ואשר כשביל זה עליהם לשנאו. כן, קוראים נכבדים, כלמוד העברי הרגיל, שאינו מביא שום תועלת רק צער ועול לריק לתלמידים, הם נעשים שונאים בלכם ליהדות, ואתם בעצמכם, שאחם רוצים לעשות את בניכם ליהודים כלמוד העברי, אתם עושים אותם שונאים ליהודים.

שנוי לטובה כלמוד יש לעשות בשני אופנים: א) ליסד כתי-ספר מיוחדים ליהודים, ששם ילמדו התלמידים את כל הלמודים הכלליים, כמו ככל כ"ם — כיחד עם הלמודים העבריים ע"פ הכנית, שאכאר למטה. "כ"ם קונפסיונלים" איפא. (כי דק היהודים המתכוללים, הרואים תשועת העם היהודי כחדלו להתקים, רק המה מפחדים מפני כ"ם קונפסיונלים, פן יאריכו אלה את חי עמנו).

ב) ליסד על כל פנים כ"ם עכרים, שילמדו שם הילדים היהודים מכה"ם הכלליים עברית ע"פ שטה טובה, כאופן שהלמוד יביא את התועלת הרצויה.

כאופן הראשון מכרחים אנו לכונן, בכל מקום שאפשר, כית-ספר מקומי ערוך ככל דבר כתי-הספר של העיר והמדינה ולהשתדל, שיאושר מאת מועצות החנוך שבמדינה. להמציא לנו מורים טובים, עלינו להשתדל, לשלוח בחורים יודעי תורה ונאמנים לעמם ולדתם, להתחנך בכית חנוך המורים היהודי, אשר בלכוב או בכית החנוך למורים, אשר על יד ביהמ"ד לרכנים בוויין. ובשתי ערים גדולות אפשר לבונן נמנזיות עבריות, כדמות הגמנזיום העברי אשר באונג. כרוד. וכל מי שהיכלת כידו מופל עליו לשלוח גם היום את בנו לאונג. כרוד, ששם יגדלוהו לאדם מלומד וליהודי תורני וירא ה'. ההוצאות הרכות לכאורה אינן רבות הרכה מהוצאות הלמוד של בני העשירים בחדרים וע"י מורים פרטים.

וכאופן השני עלינו לקבץ את המורים הפרטים וקצת המלמדים ככל עיר יחד ולהסביר להם, כי סדר הלמוד הנהוג אצלם מקולקל ואינו יכול להשאר כמו שהוא ועליהם לקבל על עצמם, להתחבר, מורים אחדים יחד, וליסד כתי-ספר עכרים, ללמד עברית, כאופן שיהיה הלמוד חביב ומתקבל ומתקים כקרב התלמידים, כמו שירום אנשי הועד ע"פ פרוגרמה של כ"ם כאלה, שתוצאיהם הטובות מעידות על טובכם וכחם.

ככל אופן חובה רבה וקדושה ונחוצה מימלת על כל אכות נערים, ששאלת החנוך אינה נותנת להם מנוחה, להתחבר תיכף, בלי כל השתמטות ועכוב, לועד בכל עיר ועיר, להועץ באיזה אופן לתקן את החנוך בעירם. אם יש בעיר איש אחד, שאפשר לו להשיג קונצסיא על שמו ליסד כ"ם פרטי לכל עיני הלמוד הכללי ולעברית יחד, הרי טוב. שכר הלמוד, שישלמו האבות, אפילו העניים, יספיק להספקה ביה"ס. וגם הקהלה ואולי גם מוסד הכארון הירש וה"אליאנץ" ישתתפו בהוצאות. (אבל חלילה לנו לעשות את המוסד תלוי רק בנדבות מן החוץ). ואם אי אפשר ליסד כ"ם כזה או בעיר שכ"ם מיסוד הירש יש כה, צריך הועד ליסד כ"ם המיוחד ללמוד העברי ואשר ילמדו שם ע"פ הכנית כה"ם החדשים ברוסיה. ככל כ"ם תהיינה מחלקות אחדות. את הקריאה ילמדו בספרי הלמוד של ח' "הושיה". בשבועות אחדים ידע כל נער קרוא וגם כתוב מעט. שפת הלמוד תהיה שפת ע"ר וכוה תהיה לשוננו "לשון אמם" של הילדים. אפשר לכונן גם "גן ילדים", כלומר ב"ם לילדים קטנים ע"פ פרבל, להרגיל את הילדים בדבור העברי. כמרגה הראשונה ידע כל נער, אף מן הגרועים לדבר ולהבין עברית ואז יבארו לו את ספר התורה או תוצאות מהחומש בשפת עבר כלי שום תרגום לועזי. התלמידים יזמרו שתי פעמים בשבוע זמירות עבריות דתיות ולאמיות וזה יועיל לשרש בקרבם חכה ליהדות, לתורה ולזכרונות עמם ולתקותנו. התלמידים ילמדו שם דברי ימינו, תורת התנו, דקרוק לשוננו ומגננה וספרותה. ילד מצטין בלמודיו ישיג תשורות יפות וההשגחה על הלמוד תהיה ביד ועד תדירי, שיכחין את התלמידים שתי פעמים בשנה בפומבי. על תנרות מצד הקנאים לא נביט, כי לא מפיהם אנו חיים.

ב"ם כזה יש ליסד בכל עיר גם לנערות, שגקדיש להן פרק מיוחד.

הדרכים הכתובים כזה. אינן הלכתא למשיחא, הצעות מאין כמה למלאות את הגליון, כי אם חפץ אלפים מעמנו בכל עיר ועיר בטא כזה. אין הדבר

חסר רק ליסד ועד בכל עיר ולכונן ב"ם מיד לשנת הלמוד הכא.

הכה נעשה, וה' יהי כעזרנו. ואשרי המעורר והעומד בראש מפעל כזה בעירו. ל.

הרינות יהודים ברוסיה (?)

עתון סתר של סוציאליסטים, שתעודתו, להפיץ שמועות רעות, ע"פ רוב בדויות, על ארות רוסיה וממשלתה, הביא בשבוע שעבר שמועות מחרידות על אדות מכות יהודים בשני מקומות בפולניה הרוסית. כהיותנו יודעים את דרך עתוני הסתר ההם, לא שמנו לב לשמועות הרעות ולא הכאנון. כינתים העתיקו עתונים גדולים את השמועות, שלא התאשרו עד כה. וזה תכנן: כפולניה הרוסית ישנה חכרה יעזואיטית, שענפיה התפשטו למרחוק ותעודתה לננוב ילדי יהודים ולהכיאם אל כתי נזירים ולגדלם שם בדת הקתוליה. הממשלה יודעת מזה ואינה רוצה לעזור את האכות השכולים ומכתי הנזירים אי אפשר להוציא עוד. כעיר פארצוב פלך סיעדלעץ נעלמה ילדה יהודית. אחרי חפוש וחקירה ימים רבים נודע להאב השכול, כי הילדה נמצאה בכית הבסר קלאפאטאווסקי. להוציא את הנערה לא יכול. ע"כ נועץ לקבל על הנעדה בכית הדין, כי ננכה מביתו חפצים, למען יכיאוה לכית הדין ויראינה. בן הית. כיום הנועד הביא אדבוקט קתולי את הנערה לפני השופט וכאשר חרץ השופט משפטו, כי זכאית היא, חטף האב את בתו וימלט. האדבוקט רדף אחריו וכאשר לא השיגהו הסית את ההמון כיהודים, באמרו, כי גולו נערה קתולית. האכדים התנפלו על בית היהודי ויהרסוהו. הסהומה היתה גדולה, רבים ירו בקני רובה ועשרים יהודים נפלו חללים או נפצעים, ועל היהודים יושם אשמה, כי התנפלו על בית הדין לגזול. — שוב מעשה כאסטרואויעץ (פלך דארום) בפולניה, שההגרו שם נערים יהודים כשכור נוצרי. וכעודו מתקצף על הילדים נפל מתעלף כחלי הנפילה. מיד התפשטה שמועה, כי יהודים הרגו נוצרי. ההמון התנפלו על היהודים, אך הפוליציה הפיצתם, והשכור הובא חי אל המשמר. מסחרת יצאה שמועה, כי הפועלים יכו כיהודים. הפוליציה לא הקדימה פני הרעה והפועלים התפשטו על היהודים ויכוזו כל חניותיהם ומעונותיהם והפוליציה לא עמדה נגדם. מן השוק הלכו המחבלים אל ביהכ"נ. שם עמדו היהודים על נפשם ותהי מלחמה כבדה ובמאה יהודים נפלו נפצעים. היהודים שלחו מלגרמה אל נציב ראדום וישיגו מענה, כי לא יוכל לשלוח אנשי צבא, כי הלכו למלחמה. וזה אין אמת, כי דק חלק קטן יצא למלחמה. — בה מספרות השמועות. כמה יש כזה מן האמת קשה לדעת, כי בעתוני רוסיה אין דבר מזה. בשמועת אסטרואויעץ יש קורטוב של אמת, כי המקום קרוב לגבולנו והשמועה הגיעה גם בעל פה הלום. — היום הגיעה מלגרמה מהאנגציה הרוסית בפמרכורג וכה נאמר ע"ד הפרעות לאמר: באמם-ראוועץ הרג ההמון הקתולי כיום 4 לח' יהודי אחד, יען התפשטה שמועת שקר, כי היהודים הדנו נער נוצרי. שנים ועשרים יהודים נפצעו. הפרעות ארכו ד' שעות, ובפארצוב רדפו שוטרים אחרי המון יהודים, שהצילו את הנערה וכשעת הפולמוס נפצעו עשרים יהודים פצעים קלים, אבל לא נהרג איש.

אל יהודי גניציה ובוקובינה.

אחי, השם הזה ירהיבני לדבר אליכם דברי אלה, ולולא זאת, כי אז מוכרח הייתי לראות, לשמוע, להרגיש ולדום. אחי, האינכם יודעים את הצרות והמצוקות, אשר באו על אחינו יושבי רוסיה להדגים ממנוחתם? האינכם שומעים את קול דמי אחיכם צועקים אליכם לעזרה? האינכם רואים את עני הנואשים מכל תקוה, הנעים והנדים מבלי מצוא אף מקום להניח עליו ראשם? האינכם כה אזניכם אטומות ולבכם טח מהרגיש את שכר אחיכם? לא אוכל האמין זאת. לא לתנות לפניכם את פצעי לבב אחינו ברוסיה כאתי עתה, כי כל אשר אך לב יהודי לו ולמצער

באמרם כי שלד ילד ניצרי הוא אבל בעת החקירה והדרישה בבית המשפט חזרו בעלי המלאכה מדבריהם ונידו אדרבה, כי האשה פרעמינגער צותה עליהם, שיעמיקו לחפור. ממילא נפקה החקירה ואחר ימים אחדים יצא היהודי בפקודת הקמינור הסטאניסלובי לחפשי. בין כה וכה נפל העתון „סלובא פולסקי“, אשר כל יקומו מכספנו, על המציאה ויספר לפי המן, כי בדעלאמין נמצא שלד אדם, ילד בן ארבע או שש שנים במרתף יהודי, וכפי עדות הרופאים נקבר פה לפני עשר שנים, וכי אשת היהודי לא נתנה להעמיק בחפירה ולא בחד שמחתו החת לשוני, כי נתפש היהודי ויצטער על כי עלתה לאשת היהודי להשתמם מידי הבולשות. — אחר „הסלובו פולסקי“ ספר גם „הוויק נאוי“ את מעשי הרצח הדתי הנשכח. „הדרייטשעס פולקסבלאט“ מוויין עשה כזה מטעמים כאשר אהב ויוסף משלו שקרים חדשים. עוד אחינו בגליציה במדרגה שפלה מאד, הם ידעו כי חובתם לגנות את הציונים ולספר אחרי מטתו של הרצל נ"ע, אבל לא להגן על כבודם מפני זר יהודי. פעמים אחדות באו מהיהודי פרעמינגער לערוך מחאה בעתונים הנ"ל ולהודיע דבר לאמתו ולהסיר חרפה וקלון מעל עצמו ומעל עמו. אבל הוא באחת, כי לא אכפת לו העלבון הזה, אך אחי מר חיים בלאך ערך מחאות בעתונים הנ"ל, גם פנה אל ח' „אוניון“ בוויין בבקשה לפרסם את האמת ע"ד עילת העתונים הנ"ל, להסיר חרפה מעמנו ולסכור פי דוברי שקר.

מדדבי בלאך

משערטביין. כזה באתי לפרסם בקהל קוראי „המצפה“ מעשה עשיר מפורסם אחד מאיברי המתבוללים הבוגרים. — הכפר איספאס, הסמוך לוויזשניץ בבוקבינה היה עד עתה אחוזת הגדאף רומשקן, שונא-ישראל נורא. דבות סבלו היהודים במקום הזה תחת שבט עברתו, עד שרחם עליהם ד' וישלח להם גואל ומושיע מיד הצר הזה ברמות המות, כי לפני שנתים מת. יהודי איספאס שאפו רוח, וידמו כי עתה ישבו בשלוה. לפני שבועות נודע, שיהודי עשיר אחד, קנה לו את איספאס לאחוזתו. היהודי הזה עם בנו הצמינו תמיד במפעליהם לטובת יהודי אנשי הצבא וקני הצבא (וועטערעאנען) וכדומה. על כן קיו יהודי איספאס שיהנו גם הם מחסדו ויתן גם צדקה לטובת בית-תפלתם וענייהם. כאשר באו אליו ובאשר שאלם על בקשתם, ויחלו להתאונן על דוע מצבם ועל צרותיהם, אשר סבלו תחת יד ארון קשה עד כה, ואל עתה הם שמחים, כי באה האחוזה ליד יהודי אוהב חסד, — גער בהם ויאמר: אל תחשבו שאצל לכם מברכת! אתם יהודים! אין בכס צדק, אין עושה טוב אף גם אחד, רמאים אתם, מוסרים!... ככל זאת עוד אראה מה לעשות בעבורכם. ולעמת זאת, קבל בספ"י את ראשי החברה האנטיסמיטית „סיטש“ (המכונים אצלנו „קאזאקען“) ויתן להם מאתים כתר; ולכמר נתן על צדכי צבורו מאה כתר וליהודים לא נתן אף פרוטה אחת. א. דופלער

וויין, ראש האזרחים בעירנו וראש האנטיסמיטים ד"ר קארל לואיגר יחוג יום מלאה לו ששים שנה ומעמו לא בשל בששים. היו ימים שלואיגר היה אומר, כי אך נבל או חמור נעשה אנטיסמיט. ועתה רוח אחרת עמו, בהתחברו לבני בלי שם, אשר הושיבוהו לבסא והשעה משחקת להם. לפי משפט עצמו נשיא העיר וויין שמו כשם נשיא העיר שכם בימי יעקב. מו"ח.

מכתבים מרוסיה

נגד הרוכלים. כמה מאות עניים יהודים באדעסא החיו נפשם ונפשות בני ביתם מן המרכלה, שנשאו את סל מרבחתם בחוצות קריה. עתה נאסר להם מטעם שרי העיר לעסוק בזה בחוץ וכלם צפויים למות ברעב. „הכרת עזרה לעניי היהודים“ שם משתדלת להרחק לבות שרי העיר לכבל את הגזרה. — בענין קבלת סטודנטים יהודים בפטרבורג תשב קומיסיא מיוחדת במניסטריום השכלה, לדון בדבר שאלת קבלת יהודים בבה"ם התיכונים והגבוהים. כפי הנדאה ישונו מעט החקים ע"ד הגבלות מספר היהודים שם. — העניות בלודז. שלטון העיר לודז נתן מ"ו אלף רובל לחברת הצדקה היהודית, לחלק לפועלים יהודים חסרי עבודה. — גזל עניים. זה שלשים שנה נכתה הממשלה משבר המורים היהודים בבה"ם שנים אחוזים ממאה, למען תתמוך הממשלה בכסף הזה את המורים בעת זקנתם. עד כה לא תמכה הממשלה שום מורה עברי, מחצית המורים בכד מתו

יש בית תפלה ישן, הבא להתפללים בו בירושה מעזבון עשיר אחד, והוא נמוך, אשר את התקרה יגע האדם בידו. הקירות לא נפתחו בשיד זה ימים כבירים, וחשך משחור תארם המקום צר מהכיל את כל המתפללים, עומדים הם צפופים, איש את רעהו ידהוק, ואורח, אם יקרה לעירנו, אין מקום לקלוט אותו. בי אם כצמצום, ואל ידמה הקורא, כי יושבי עירנו עניים הם, ואין ידם משנת לבנות ביהכ"נ חדש, או מרודים הם בפרנסת ביתם; לא כן הוא, ישנם עשירים, וגם בינונים ופרנסת כלם מצויה במבון שבהם. אבל שאלת המירח הוא שאלה חמורה ועמוקה בעירנו שאי אפשר לפתרה. אדירי אירופה נבוכים זה אינו שנים בשאלת המזרח, וגם נגידי עירנו סבוכים כשאלת המזרח: אם יבונן על הלו ביהכ"נ חדש הלא יתרכו המושכות אצל הכתל המזרחי, ומי זה הגבר, הראוי והגון לשבת על הספסל המזרחי, זולתי היושבים הראשונים, אשר זכו כמושבותם בחמיפה?! ובכן על ידי הכתל המזרחי. לא יאבו להשתתף עם המשתדלים לבנות ביהכ"נ מרווח כפי הצרך. וכן בעל דבר. בעירנו נבנה לפני איזו שנים מרחץ, בנין נאה רחב ידיים, אשר המקוה והאמבטות מוחמיות על ידי הקיטור, הנמשך שמה על ידי צינורות, המרחץ הזה עומד תחת חסות „חברה ביה"כ וביק"ח“. כבר לפני הפסח נתקלקל הדוד-הקיטורי, ומוכרחים מנהלי החברה לצוות לעושי המלאכה, לשלפו ולהושיב דוד אחר על מקומו והתקון הזה דורש כסף. הגבאים העריכו מהת כסף כפי ערך כל אחד ואחד. הבינונים נתבעים ונורנים, אבל העשירים — חוץ מאחדים — הם בגאותם לא יאבו להשתתף בתקון הזה, ולפזר כסף כפי ערכם. להם אין צרך בהמקוה, כי כסף וזהב במהרה בלי מי מקוה. זאת ראו הגבאים ויחד אפס, ויאחזו בכלי זינם אשר בידם, וידביקו מודעות על שבת הזאת, ובהן כדברים האלה: בל איש אשר ימרה פי הגזברים, לבלתי תת את כסף ערכו, מודיעים אותו שיאבד בזה כביהכ"נ את זכותו כתר בעה"ב, ויגדום אי-ענג לעצמו. על ידי ההתראה הזאת ירך קשה ערפם ויתקנו עותתם, והשלום ישוב על מקומו. אלד"ד

מאשמיסקא.

בעל האחוזה היהודי מלמד צעיר, ללמד את בנו, בעד כ"א ר"ב לחצי שנה. המלמד עשה עבודתו כאמת ובתמים, נקל היה לו לחרוש בשדה מלחרוש על תלמי לב האבן של הנער. פעם אחת קרא את תלמידו ללמוד וימאן ללכת אליו ויהתל בו ויבזהו באחד הריקים, ויפצר בו המלמד מאד ולא שמע אליו, ולא יכול המלמד להתאפק עוד, ויש את ידו עליו כמד רוחו וייסרהו. ככוא אביו הביתה ספר לו בנו, כי „הרבי השומה“ הבהו מכת-מות על לא חמס בכפו. בשמוע האב דברי בנו, רהם את המרכבה ויסע העירה ויעש בקרת גוף בנו ע"י רופא וימסור משפטו לבית דין של ענשים. ככוא יום המוגבל נסעו יחדו העירה. בעת נסעם התחנן אליו המלמד, ויספר לו כל הצרות, אשר הוא סובל מבנו בכל יום ויום; ולא אבה שמוע אליו, וילכו יחדו אל בית המשפט. מרס קרא אותם השופט בקשו אנשים, שהיו שם, את האב, כי יסלח למלמד. האביון, כי חלול השם הוא. ולא שת לבו גם לזאת. אך אחרי אשר הפצירו בו מאד גמר אומר „מחמת בושה“, כי אם ירצה המלמד „הרוצח“ לותר משכירותו סך חמש ר"כ יסלח לו. המלמד ענה, כי זה אי אפשר, כי בזה עליו לשלם את חיובת אשתו ובני ביתו מכל „הזמן“ ומה ישר לו עתה? כשמוע השופט „עצומותיהם“ נכמרו רחמיו על העני המדובא, ויחרץ משפטו, כי המלמד העני ישלם לבעל האחוזה העשיר סך שלשה כתרים בעד הוצאותיו, וילך האיש אבל וחפוי ראש. זהו גורל מלמד אומלל בכפר. משה פרנקל.

יעושעראני.

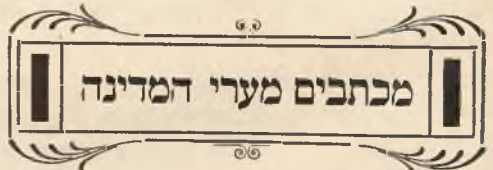
בעיר קארלופקא, הסמוכה לעירנו פרצה אש כיום ה' שעבר בערב מבית יהודי ובדע התפשטה ברחוב השניה וכשלישים בתי יהודים היו למאכלת אשן, רובם אינם כמוחים באחריות. מעירנו נשלח להם לחם. ש. שינדלר

דעלאמין.

כנודע גדונה עירנו לפני ירחים אחדים באש והרבה מאות בתי אחינו עלו על המוקד. חלק גדול מאחינו, שנכסיהם היו מובטחים באחריות, החלו לבנות מעט מעט את בתיהם על תלן. לפני שני שבועות חפרו עושי מלאכה את היסודות בקרקע הבניה של היהודי חיים פרעמינגער וימצאו שלד אדם. מיד נמצאו אנטיסמיטים בעלי מעשה, שהסיתו את בעלי המלאכה להגיד, כי אשת היהודי פקדה עליהם לבל יעמיקו לחפור במעכה האדמה ובעבור זה נפל בלכם חשך נגד היהודיה ובבונת העמיקו לחפור מכפי הצורך עד שמצאו את השלד. על פי דבריהם אלה נלקח היהודי ע"י הונדרמים לבית האסורים. והאנטיסמיטים חשבו, כי מצאו פה ענין גדול לעסוק בו, לפתות את המון העם לעשות פרעות בישראל,

וגש אנושי, הלא יודע, רואה ושומע באיזה מצב מסכן חונים אחינו עתה. ולשוא אזור כח, להאר את שבר אחי. הצרה בה גדולה, התמונות דמעציבות כה רבות ושונוות, תחזיון כה מלא עצב ותוגה, עד כי אין לאל יד בן תמותה לשימתו לעיני הרואים. להעירכם באתי, להקיצכם משנתכם המורגלה, להתבונן, לו אף רגע אחד, אל האמללים והנדבאים האלה, לדבר על לככם למכס עצה מה לעשות לטובת אחינו בני רוסיה. העבודה לא רבה, כל אחד בעירו, אם אך יתפוזר יוכל לעשות מה לטובת אחינו האמללים ההם. המה קוראים אליכם לעזרה, לא קוראים אך מתחננים, מבקשים, לא בדברים, כי לא יעיו לדבר אליכם. מצוקות נפשם כה רבו, כה עצמו, עד כי לא יובלו לפתח פיהם, לבקש עזרה. קראו, אם אך בעלי נפש אהם, מעל פניהם המפיקים התמדמות-חרש על החיים, על האנשים, על כל, — ותדעו ותכינו. עצתי לעשות ועדים באיזו ערי הגבול, להוציא אותם מתחת יד הסוכנים הרשעים, מעניהם האבזרים, השותים את דמם ומוצצים את לשרם, עוכדי עמם, כי אחינו, בני עמנו הם לדאבוננו. גם נחוץ לעשות בתי תמחוי בזול ובהי לינה בערי הגבול ולחקור אחרי כל נודד מה מעשהו ולהמציא לו עבודה כל אחד לפי ערכו. אנכי קבלתי מכתבים רבים מכמה ערי רוסיה, כי בכל לבם ונפשם יתמכו בכספם את המפעל הטוב הזה, ונחוץ לנו פה אך משתדלים ואליהם אקרא בכל עוזו דגשות אהבתי לעמי: מי לד' ישמע! מי אשר לב יהודי לו ולמצער רגש אנושי יעשה, יעבוד ויפעול, כי הצרה גדולה והעזרה נחוצה! כל איש ישראל, בחסיד, בנאור, מתחייבים לעשות דבר מה לטובת האמללים ההם אחי! נפשות רבות תלכנה לאבד, אם תעלימו עיניכם מאחיבם הנודדים. ואך ע"י מכת אחד של כל איש ישראל יושעו אלפי עניים נאנחים ונדבאים, אל תקשו לכבכם! לא העמדו אל דם אחיכם! עשו, עבדו וה' יהיה בעזרתם!*

אמיניא פכיל ברבדמן.

פאדנודע. למשמש כביהמ"ד, „האבער“ אי-גערמאן, נודע עתה דין חדש, כי אסור להלשין ואסור להסגור פליט, הנם על נפשו, ליד רודפיו להמיתו. המשמש הזה עוסק גם בעשית ארנקיות, בימים האחרונים כאו הלום שני יהודים פליטי רוסיה, שנמלטו לכל ישראום למלחמה, ויעשו גם המה ארנקיות במוהו וימכרום במחיר נמוך ממחירו. המשמש התרה בהם כי ינקום בהם. פתאום באו שומרים ויקחו את שני הפליטים ויעבירום עד מעבר לגבול ויתנום ביד מכקשי נפשם. החשד נפל על המשמש, כי הלשין עליהם ויקדאווהו אל הרב. שם הבחיש ובכל זאת מצא הרב את עונו ויחרץ עליו ענש, להעבירו לשלשה חדשים, ולבלתי יעבור לפני התבה במשך העת ההוא רק בדצון הגבאים. ש.

ניעפאלאמיצע.

עור מימי קדם, ודורות עולמים נשרשת ההבונה הרעה בקרב עמנו, מה שזה יועץ לבונן ולבנות, חברו מורה להיפך „להרום“. ההבונה הזאת גרמה לנו מעולם רעות עצומות. גם עירנו מצמינת בהבונה הזאת. בעירנו אין בית הכנסת כלל.

אמנם גדולה מאד צרת אחינו הנולים עתה מרוסיה לדבבות. רובם לא יעברו כלל באדצנו, אבל רבים מהם מכריזים לעבור דרך גליציה ובוקובינה ואין להאשימם כלל, כי לא אבו לשפוך דם לא בעד ארץ מוכרתם, כי אם בעד עוכרי רוסיה ומלכה בעד שונאיהם השואפים להשמידם. אסור לנו להשתמם במטענת עניי ארצנו קודמים, והערים השרופות בגליציה קודמות אלינו לעודה. כי עזרת נוכי רוסיה היא פקוח נפש ממש וכוה אפסו כל המטענות. נחוץ אך ליסד ועדים בערים אחרות, אשר עז הגבול, הועדים האלה יתירו בעתוני רוסיה, לבל יבטחו הנולים על אחיהם העניים בגליציה ובאיזה אופן ירדשו הועדים עזרה מיהודי רוסיה עצמם, שבודאי לא יקפצו ידיהם. חליכה לנו דהעלים עינינו. המערכת.

ובספס הרל הלך לטמיון. עתה התעוררה הממשלה לעשות את התקון הזה. לתכלית זאת תתחיל הממשלה לנכות משכר המורים ששה % תחת שנים ותתחיל גם לתמוך ביד הזקנים לא מכסף השני % משלשים השנים שעברו, כ"א מהיום והלאה מהששה % ב.

מכתבים מרומניה

מיהאילען. הארץ הזאת, אשר רק על פרי אדמתה תחיה, שהוא גם המקור הראשון למסחרה נאנחה עתה מפני המשבר הנורא, הנשקף לה בגלל עצירת הגשמים בקיץ הזה. יבש יבול הארמה, כר ואחו נהפכו לשממת אלקים, ואין מרעה לצאן ובקר ולשונם בצמא נשתה. "קוקורוז", שהוא עפי" הריב מאכלי האכדים, יבש ופניו בל כסה קדרוה. לאחינו היהודים, אשר רק על המסחר בפרי האדמה יחיו, רואים עתה את ההרס הנוראה נכונה להפתח תחת דגליהם. כילא כרומני היהודי. הרומני הוא אזרח הארץ, ובכוא משבר בללי כזה, תמהר הממשלה ותושיט לו עזרה בצר לו באופנים שונים ורגליו לא ימעדו. לא כן היהודי האמלל, הוא נכרי בארץ. ואין מי יחזיק בידו, ויביוש קציד ואין במה להשתכר לחם לפני המף יאכל את פרשתו האחרונה כזמן קצר, ואחריתו לקבל עליו עונש קין, לעזוב את מחמדו נפשו העטופים בדעב ולשים פניו לאמריקה. עקבות המשכר כבר נראו בארץ. בעלי המלאכה בטלים מעבודתם, בתי מסחר יסגרו וישממו מאין קונים, והמשתכר משתכר אל צרור נקוב. וכל איש, אשר מצב אחיו נוגע אל לבו, בשרו עליו יבאב למחזה אשר יגלה לעיניו. ד' ירחס! — היציאה מן הארץ הולכת ונמשכת, אם גם לא עתה כחשאי. בן עזוב גם בשכוע שעבר שלשים לעתה את הארץ פרעדעאל וישימו פניהם לאמריקה! — ברוב פאר והרר חגגו הרומנים את יום מלאה ארבע מאות שנה למות המושל הרומני הגבור והנערץ שטפן הגדול. כי לא נקראו היהודים לקחת חבל בשמחתם זאת, אמנם לא ירבו לדאוג; אבל כי גם בעת שמחתם לא ישכחו מלשפוך את חמתם על היהודים הנקיים, ולהסית את ההמון עליהם, על זאת יבאב לבנו. אבל מהנוכל עשות. סופר העתון, "קראניקא איראיעליטא", מספר בגליון האחרון, כי בעיר הקמנה בורדוזשעני על גבול אוסטריה, כאשר חגגו הרומנים את חגם הלאומי הזה, קרא קפיטן אחד לפני האכרים את הדברים האלה: כי תראו איזו יהודי, אחוזהו בשערת ראשו, והשליכהו ארצה, למען תשמידו את הרמשים, האימרים להיות לאדוני הארץ. — כבר ישנם כרומניה מספר ילדים, שנקראו בשם הרצל, ורבים ירימי תרומתם "ליסוד משפחת הרצל". — היהודי המלומד ה. הנרי בידושראעאנו מכוקרסט נמנה מאת האקדמיה הספרדית לחבר-סופר. גם זה למובה! שאג"ה.

מכתבים מארץ ישראל.

ירושלים. משעד העיר יפו עד בית-הספר במסבין, מרחק אלף וחמש מאות ושלש ושמונים אמות, יעשו ראשי עירנו מסלה לעגלות. — מסחר הנפט בארץ ישראל היה עד עתה רק בידי הנוצרים והישמעאלים ובהשגרות הבאנק הציוני ביפו בא המסחר הזה לירי בני עמנו וכבר הכיאו עשרים אלף תבות נפט ליפו. — באו ליפו עשר אניות מלחמה אנגליות עם אנשי-צבא ולעירנו באו חמש מאות אנשי צבא עם שריהם ופקירי הצבא ובראשם נגיד הספינות האנגליות השר קוסמיון דומיול ויתקבלו פה בכבוד גדול מאת השר פחת עידנו ושרי הצבא, ואנשי צבא תורקים קדמו פניהם בבית תחנה מסלה הברזל. המה נשארו בעירנו שני ימים. תמול עזבו האניות עם אנשי הצבא את חוף יפו ויסעו לביירוט. — חמש מאות וששים נודדים נוצרים מאוסטריה ואשכנז באו לסיר את ארצנו. — כבוד השר פחת עירנו קבל משרת וואלי בחלאף — ויעזב את עירנו ויסע למקומו החדש בחלאף. — ביום ב' כ"ו אב יפתחו את סניף חברת אנגליה פלשתונה — באנק הלאומי — גם בירושלים ברשיון הממשלה, אשר בא מקונסטנטינופול והאדון ז. ד. לעוונטין בא לעירנו. — שוק חדש בירושלים. כבוד פחת עירנו רוצה לעשות שוק חדש מיוחד בעירנו, אשר שמה תהייה חניות למכור רק מעשה מלאכת בית-לחם. — כבוד השר הגדול

רעשיר בייא, מגדולי ספרי המלך יר"ה בקונסטנטינופול, קבל המשרה הנכבדה פחת ירושלים והסביבות. מענדיל קרעמער.

מקרוב ומרחוק.

תערוכה בקראקא. ביום א' 21 אוגוסט תפתח בקראקא על כנר וויעלעפאלע תערוכת מתכיות. בה הוצגו לראוה ככ מיני חרשת המעשה, אשר במדינה כלי מתכת עתיקים וחדשים, מכונות ותכשיטים וכל דבר הנעשה ממתכת במדינה עצמה.

המניסטור קרבר בגליציה. כסוף חדש זה יבא המניסטור האוסטריאי לעניני פנים ללבוז ויסב. כל ארץ גליציה. לכרוק את בתי הפקודות ואת בתי המשפט. הפולנים מקיים הרבה מהבקור הזה, כי בימים האחרונים המה המניסטור חסד לסלכים.

נכרי מדבר עברית. בהיות הארכי-הגמון הרוטני מלבוז אנדריי גראף שעפטיצקי בעיר לעשנוב קדמו פניו נכבדיי העדה וס"ת בזרועם. המורה המלומד קהת שפיל" קרא לפניו שיר, אשר הכין לו בשפת-עבר. הארכי הגמון הושיט לו את ידו ויענהו בעברית כדברים האלה: "יתן ה' לכם שלום! תודה רבה על הכבוד, אשר כבדתם אותי וגם אנכי מברך אתכם". נזכרתי בדבר חז"ל הלל מחייב עניים, ראב"ח מחייב עשירים, יוסף מחייב עובדי עבירה ואנכי מוסיף: בישאף שעפטיצקי מחייב יהודים שוכחי עמם ודתם וכווי שפת עבר. מו"ח.

מאה שנה קיסרות אוסטריה. בשבוע הזה מלאו מאה לקיום קיסרות אוסטריה. עד שנת 1804 משלו אמנם ג"כ מושלי בית האבסבורג על כל ארצות אוסטריה, אבל לא בתור קיסרים, כי אם בתור ערצהרצונים, נסיכים, מלכי וכו'. לקיסרות נחשבו רק ארצות גרמניה העקרייות, שמלכי בית האבסבורג נבחרו כמה דורות לקיסריהן. כאשר התנשא נפוליון הראשון וישם כתר קיסר בראשו, ראה הקיסר פראנץ השני, אבי אביו של הקיסר פראנץ יוסף, כי קיסרות גרמניה תקרע מידו. על כן נועץ לחזק בידו את קשר ארצות ירושתו ולעשותן לקיסרות אחת תחת קיסרות גרמניה הרומית. וכן היה. מיד גזל נפוליון את כל ארצות גרמניה המערביות ויספחן לפרנציה וקיסרות גרמניה נהרסה, עד ששכה להכונן אחרי מפלת פרנציה האחרונה בשנת 1871 תחת יד מלכי פרוסיה.

להיוצאים לאמריקה. המניסטורים האוסטריאי לעניני פנים שלח פקודה לכל הנציבים ושרי המחוזות, כהודיע את הדברים האלה על אדות הגולים באמריקה: לפי חקירה ודרישה של המניסטורים, מחמירים עתה מאד בחקי הכניסה לאמריקה. בן למשל הבא לחוף ניו-יורק ודעתו ללכת מהלאה לניו-יורק, עזי להראות, מלכד מחיר הכרטיס עד מחוז חפצו, גם עשרה דולאר (חמשים בתר) כסף מזומן ואם אין לו, יחזירוהו לאירופה. אם אין מכריו או קרוביו ערבים בערו, שיספרנסיהו עד שישתכר לחמו. רק אם יש להנוסע אב או אח ואחות באמריקה והוא מוכיח שהוא נוסע אליהם, יניחוהו ללכת לדרכו.

שמחה בבית קיסר רוסיה. לניקולאי קיסר רוסיה נולד בן זכר ויורש הכסא. זה ארבע בנות נולדו לו ואף לא בן אחד. השמחה הזאת הוא ככוכב בהיר אחד בליל חשך אפלה. השמועות הרעות והאיומות מן המלחמה עלולות לדכא גם לב ארי, ובתוך כל הצרות והמצוקות מו איר אחד. אכי בן חביב הוא וראוי הוא. כי ישמח האב ביוצא חלציו. האב האופלל הביע את שמחתו בעשותו את בנו הנולד לו לשר צבא על כל גדודי הקוזקים. הבן הקטן הזה הוא גם ע"פ חוק בית הצאר ישר צבא לגדודי שומרי ראש המלך וגם בעל (אינהאבעי) גדוד הנאדע חפינלאנדי. כמה תארי כבוד לקטן הנולד! והתארים האלה אינם תארים ריקים בלי מתן שכר בערו. הוא משתכר מתארו, מלבד מהונו העקרי, מיליון רובל לשנה או 2740 רובל ליום. הוא אינו נהנה אמנם מכל העשר הזה; אבל גם אכיו, המשתכר עוד יותר, אינו נהנה, כי חייז אינם חיים ותמיד הוא מלא פחד ורגז ובהלה, ולבו אומר לו, כי הוא חיב בכל הישואה, ישמית על ממלכתו. ל"ג

ינסכים-נדולים. ישנם במשפחת הקיסר, והם מקבלים שכר מאת העם הרוסי הרל 82 מיליון ומחצה לשנה, מלבד נכסיהם, אשר שטחם מכיל 5000 מיל מרובעים ומלבד 325 ארמונות נהרדים ומלאים כל טוב. להם גם זכויות מלכים. הקיסר יעשה עתה הנחות לאכרים ויבטל את ההכאה בשבט בתור ענש.

קונגרס של סוציאליסטים. באמזטרדם היה בימים האלה קונגרס של סוציאליסטים מכל העולם. שם ישבו רוסיים ויפנים כשבת אחים יחדו וכלם קראו תגר נגד המלחמה האכזרית, האוכלת בני אדם על לא דבר. כל אנשי הקונגרס קבלו על עצמם להשתדל בכל הארצות, בכל אשר לאל ידם, לעכב את המלחמה, לכל תאריך ימים.

מהתערוכה בס"ט לואי. כל הממלכות בעולם השתתפו בתערוכה הגדולה. אך בהיכל המכונות אין התערוכה "תערוכת-תכל", בידיים תערוכת אמריקה. כי לא יכלו כל ארצות תכל להתחרות עם אמריקה במקצוע הזה. ישנה שם מכונת טעלעגראף הנקראת "טעל-אוסגראף" הפועלת נפלאות. כשארס כותב בעטריעפרת הרביק בה, יכתב באותו רגע במכונה אחרת באיזה מקום בעולם, שהוא רוצה, בכתב ידו ממש. כל מה שכתב פה — שמונח מאות מיני מנורות חדשים נמצאים במקום אחד; מהם מאירים בכח עלקטרי, מהם במיני שטן ומהם כלי בל אש, כי אם בראדיום ובאסמיום. אפשר ללמוד ישם פרק "במה מרליכי".

רדיפת נקיים. ישנם עוד בעירנו, בכתי מדרש אחדים, קנאים עזי פנים, המציקים לציונים ומתאכזרים נגדם. מלבינים פניהם כרבים ומתכבדים בקלונם ודוקא בורים נבזים קופצים בראש, למרות דעת בעלי הבתים המתונים והסכלנים. כבערותם וכמחם העקום והמעקל את כל הישר הם רנים, כי כל ציוני הוא גם מין ואפיקורוס. בכי"ד ידוע אחד פה נדרף בחור אחד על אשר בקך את ח' תושיה" וינאם נאום בחי ציונית. (אם תקרינה שם עוד הפעם רדיפות כאלה. או אנלה מעט מזער מתעתעיהם ואז ישימו יד לפה. אם אך קורטב של בושח בהם). הקנאים האלה כפחותם ובחוג מכסם הצר אינם רואים, כי הציונות אחוזה כבר בשלש פנות בתי מדרשיהם ולריק נעילת הדלתות בפניה. רק הודות למלחמתם הנאווה נגד הציונות הוא הולכת ומתרחבת ביניהם הם, ועוד עניניהם עצומות מראות והם נלחמים עוד רק בכחור אחד, שנחשד בעיניהם מכבר. ח. ד. ג.

עוד עיר שרופה. בבוכרקא סמוך ללבוז פרצה תבערה וחלק גדול מן העיר היה למאכלת אש. רוב הנוזקים יהודים. מאות בתי אכות נשארו כלי מחסה וכלי מזון וכסות.

מכתב לאופולד הילזנער. לא אחת ולא שתיים שלח האמלל הזה מכתבים מבית כלאו, שבהם הוא נשבע, כי חף הוא מפשע ומביע תקותו החזקה, כי עוד יכירו זאת גם כמקום הצדק. עתה הוסיף הילזנר לשלוח מכתב לאמו, בו הוא מוסיף להשבע על צדקו ולהתחנן אל אמו לה תרל כי יבטלו את המשפט הנחרץ עליו. אמו עשתה בקשתו ותפן לעורך דין. הילזנר נשפט, כנודע, שתי פעמים משפט "משתתף" ברצח (דתי) עם יהודים בלתי נודעים וע"פ השערות (אינדיציען) נחרץ עליו שתי פעמים משפט מות, וכחיד הגדול אשר את המשפט. אך כחסד הקיסר נחלף המות במאסר לכל ימי חייו. אפשר לראות מראש, כי גם עתה עמל אמו לריק. כי אין אחרי מעשי כ"ד כלום.

נמצא מת. ימרדכי כערמאן, סיחר חכיות בווינ, נשאר לברו בביתו, כאשר נסעה אשתו המפונקה והעדינה אל מחוץ לעיר להתענג — כחוק לבנות ישראל בכל סיף וקיץ — על רוח צח. כאשר שבה לביתה, מצאה את מעונה סגור ותדפוק ואין פיתח ושכניה אצרו, וכי זה ימים רבים לא ראו את אישה. הדלת נפתחה בידו. מסגר והנה האיש שוכב מת ונרקב. הוא מת פתאום זה ימים רבים מתוך שבץ הלב ואיש לא ידע.

רצח נורא. בסילאדי (אונגריה) פרצו פועלים אל בית הסוחר היהודי לעוונקאוויץ לרצוח ולבוז דרכושו. הם באו בתואנה לקנות מאים. כאשר הפך היהודי ערפו לפחת את המטכר, הבהו אחד הקונים בכקרום על ראשו ויפול

מת אחרי כן נכנסו הכיתה ויהרגו את אשתו ואת בנו, יד בן ארבע שנים, אחד הרוצחים נתפש ותרם נמלטו. חמש נפשות יהודיות נרצחו. כנפר אוואך בפולניה הרוסית סמוך לגבול פרוסיה התנפלו רוצחים על בית יהודי ויהרגו את אשתו ושני ילדיו וכחור אחד, שהתעכב שם ונערה משרתת. בעל הכית לא היה בכיתו. אחרי כן הציתו את הכית באש. כשזב בעל הכית מדרכו וימצא את אשר נעשה, יצא מדעתו.

יהודים גונבי נפשות. הקונזול הרוסי בקונסטנטינופול תפש ארבעה יהודים העוסקים כנגבת נערות. למכור אותן לבתי זמה, ושמותם: גומאן אייזנבערג, אלי שחור, ג' בריך, ס' גרינבלאט. כלם ילכו כפעם בפעם לרוסיה ארץ מולדתם או לרומניה וגליציה, יבחרו להם "סחורה יפה", יבאו אל נערות עניות טובות מראה ויפתו להנשא להם, יבטחון הרי זה, יקנו להן מתנות ומתפארים בפניהן, כי יש להם עסקים טובים בארץ רחוקה. ובאשר תלכד נערה פתיה כושתם, יקראו עדים ומסדר קדושין ויצינו חופה וממחרת יסעו. בדרך ישמו את הנפשות התמימות סף תרדמה וכהקיץ הן נמצאות במקום, אישר ממנו לא תוכלנה עוד לשוב. לקונזול הרוסי בקונסטנטינופול נודע, כי ישנם שם אנשים, שכבר נשאו באופן זה עשרים נשים ואת כלן מכרו לבתי זמה וישונו לארוב על ציד חדש. אבות הזהרו והזהירו את בני דלת העם מפני הצלחות כאלה!

מנהג חסידות: רב ארתודקסי באונגן שלח בחוה"מ את הרבנית, לבקר את בנם הנאור בעיר גדולה. בשבת הוציא הבן מלית וסדור ויעמר להתפלל לכבוד אמו ויתפאר לפניו: אחם מרמים. בי שכחתי את היהדות. ראי הנני אוהו אפילו במנהג חסידות. שלא אניח תפילין בחוה"מ. או לי, אמרה אמו בכלחלה. האיך יודע שהיום שבת? אמנם שכחתי, ענה בן הרב. אומרים שהרב הזה נמנה בין רבני המחאה...

משדה הספרות והמדעים

תולדות אנשי שם בקראקא

משנות המאה השלישית ועד הזמן האחרון מאת

פ. ה. וועטשטיין.
(המשך)

המורה הנוראה הראשון, שהיה בקראקא, שנודע לנו ע"פ מקור נאמן, הוא הרב ר' ישראל זק. וזה אני יודעים מהעודה קדומה, הנמצאה פה בכתבי הארכיב העודה חשובה לקורות היהודים בפולניה בכלל: ביום 4 יוני שנת 1507 (רס"ז) חפצו המשה עשר יהודים ובתוכם, הדוקטור ישראל "Zak" בקראקא, להעתיק את מושבם מפה לארץ אחרת. ויהי בהודע הרב להוויודי (Wojewoda) של העיר, קרא את היהודים לבוא לפניו ביום הנ"ל, והם הבטיחוהו נאמנה, בקנס אלף פלורין וחרם רכוש העובר, שישבו איש תחתיו ולא יהיו שום אדם מהם לצאת מן העיר, ילגור מחוץ למדינות פולניה. וכתואר הכבוד, "דוקטור", שהוא בעין "מהר"ר" בפנקס הקהל וח"ק, לא נקרא יהודי אצל העמים ולא נרשם בכתבי הארכיב בימי קדם, אלא דק מורה הנוראה בישראל, רב אב"ד או הופש ישיבה או דין. כי השם "דוקטור" הוראתו בשפת רומי "מורה". וכמו שנהגו סופרי העמים מימי קדם קדמהם, לקרוא בהאר, "דוקטור" את מוריני. חכמי המשנה, הגמרא

והתלמוד: «Doctores mischniaci, Doctores gemarici, Doctores thalמודיאי» כותבי הארכיב מאז מקדם, לכנות בכנוי הזה את כל צורבא מרבנן, שנסמך בהתרת ההוראה, כלומר בתעודת ההואר, "מורנו", תואר יקר, כלתי נפרץ בימים ההם, שרק אדם גדול בתורה, שירע לדון ולהורות, להלכה ולמעשה, ועשר שנים עברו עליו מיום חתונתו, וזה בו ולכן אנו מוצאים בכתבי הארכיב מזמן ההוא ואילך כמה פעמים נזכרים רבנים נודעים, כגון ר' אשר אביו של מהר"ם מלובלין, ר' פרץ המובא בברכת המים ערך "צפרה", ר' משה פישל, ר' אברהם מייזלש, מחותנו של הרמ"א, בשם התאר דוקטור. בימי המאה הי"ד, בהוסד האוניברסיטה בווינא (בשנת 1360) (בקראקא, והיינו בקאזימיר, נוסדה האוניברסיטה 1364) הנהיגו חכמי העמים שם את התאר "דוקטור", שהיה נוהג כבר משנות המאה הי"ג באוניברסיטות אשר באיטליה וצרפת (ראה: Kaufmann, gesch. d. Universit. S. 193, 236; Baumgarten, grundsätze u. Bedingungen zur Erlang. d. Doctorwürde) ובאותו זמן, שהנהיגו חכמי האומות בווינא את התואר "דוקטור", הנהיג ר' מאיר ב"ר ברוך הלוי, רב העיר שם (90-1370), המובא בספרי הפוסקים מהרי"ל, מהרי"א וכו', את סמיכת "מורנו" (השוה במובנו להוראת דוקטור), בראותו, כי רבה המבשלה וכל הרוצה יבוא ויטול את השם "מורה הנוראה" וישתמש בתנא זו, אם כי העמרה אינה דולמתו ולא קרא ולא שנה ולא שמש כל צרכו. ומארץ אשכנז בא ונתפשט המנהג של סמיכת "מורנו" למדינות פולניה ולכל תפוצות ישראל. נגד מנהג הסמיכה החדשה הזאת, מולדת חוץ יצאו מערערים, ולמשל ר"י אברבנאל מתרעם ע"ז בספרו "נחלת אבות" פ"ו מ"א, לאמר: "אמנם אחרי כואי באיטליאה מצאתי, שנתפשט המנהג לסמוך אלו לאלו כו' וראיתי ההחלטה בין האשכנזים, כולם סומכים ונסמכים. לא ידעתי מאין בא להם ההיתר הזה, אם לא שקנאו בדרכי הגוים העושים דוקטור"י ויעשו גם הם". ובעל "צמח דוד" (ח"א, קפ"ז) מביא בענין הזה כדברים האלה: "ודע שמהרי"ל ורביתו מהר"ש ומהר"ק הם הראשונים, אשר מצאתי הנסמכים בשם מהר"ר, כי הסמיכות של מוריני הוא דבר שנתחדש בין האשכנזים, דבר אשר לא שערום ראשונים וכו'. גם ר' לוי אבן חביב הפליג בזה בתשובתו וכתב דברים גדולים ארוכים ורחבים. ואני הכותב שמעתי מהנאון המופלג מהר"ר סיני בר בצלאל י"ן, שמה שהתחדש סמיכה זו בין האשכנזים היה כמעט שבזמן ההוא היו רבים עוסקים בנתינת נישין וקדושין, אף שלא היו יודעים במיב הלכתן, ע"כ נתקנה סמיכה זו לסמן לכל בני תפוצות אשכנז, שכל מי שאינו נסמך למוריני לא יהיה לו רשות להתעסק במיב נישין וקדושין". ויש"ר מקאנדיא קורא הגר על התארים בכלל בהקדמת ספרו "גובלוח חכמה" (דף ז') ואומר שם: "ואני בורח ממה שרודפים אחריו בני גילי, שהם אוהבים התארים, ולקרותם בשם גאון, וראש גולה או מורים ולא חפצתי אפילו בשם מורנו, ונערתו בחזונים, ואפילו בשם דאקטאר איני הוהם שמי, אודה לאל צורי וגואלי שעשני ישר בשכלי". ועד היכן היו מדקדקים ומקפידים בסמיכת "מורנו" וקשה היתה להשיגה, אנו רואים גם מזה, כי בקראקא לא היה רשאי הר"מ או האב"ד לבדו לסמוך בו עד שהתאספו שניהם יחד ועוד שלשה

בעלי מורנו מתוך העדה הסכימו עמהם, והמוסמך לא נסמך עכ"פ לפני מלאות עשר שנים ליום חתונתו (עי' כתב הרבנות ממנהיגי קראקא בשנת ת"ס לבעל "הפארת למושה" בספר "דעת קדושים" חלק "יתרון דעת" צד 12 סי' ח'). ובמורביה תקנו, כי אין רשות לשום רב, שאינו מחויק עשרה בחורים בישיבתו, לסמוך במורנו וחבר בלי רשותו של רב הכולל, האב"ד של כל המדינה (עי' שו"ת "חהם סופר" חו"א סי' קס"ג). גם התואר "חבר" היה האר חשוב גדול בימי קדם, ור' ישראל איסרל, אביו של הרמ"א, שנזכר בפנקס הח"ק (דף כ"ח ע"ב) בשם "הגאון" (ור' ישראל איסרל נפטר בשנת שכ"ח ואז לא היו מפזרים בכלל תוארים גדולים), מובא שם באותו מקום רק בתואר "החבר" בלבד, ור' יוסף ב"ר משה ממנישטר, תלמידו של ר' ישראל איסרל (מהרי"א הנודע בין הפוסקים) ומחבר "לקט יושר" (כ"י כביבליותריקה של הממלכה במינכען נו' 405, 404) מתאונן שם (ח"ב דף ג' ע"ב וצד 246), כי כבר הגיע לארבעים שנה ולא זכה עדיין לא רק להיות לרב, כי אם אפילו להכבד ולהקרא למצער בשם "חבר" (עי' Glüdemann, Gesch. d. Erzieh. u. d. Cult. d. Jud. I. S. 241; III. S. 11, 39, 40, 44). (המשך יבא).

ידיים שחורות. שאין הבורית יכולה לטהרן, מנקים בקליפת לימון ריקה או במיץ לימון על סמרטוט או גם בחומץ.

נגד כאב ראש מועיל לפעמים שק קטן מלא מלח חם. שקושרים אותו על הערף.

נגד קאטאר ואינפלוענצא טוב לשתות בכפד כוס שאפגארבענמחעע- מעורב עם כף מלאה דבש.

דיו לכתבי סתרי. ממסים וויטריאל של נחשת במים וכותבים בוה. הכתב לא יראה לעין. והרוצה לקרוא אוהו את הניר מעל כוס אטאניאק, אז יככל הכתב נון תכלת.

ידיים מזיעות. מרפאים בקליפת האלה (אייכע). מגא הכף קליפה כזאת מכשלים בשתי ליטראות מים חצי שעה. מסננים את המים ושורים בהם את הידיים עשרה מינוטים. המים האלה ישמשו לשלשה ימים ואח"כ מכשלים קליפה חדשה. אחרי השויה טוב לשפשף את הידיים כאורזו בתית דק. אחרי שנועות אחדים תרפאנה הידיים.

ארגז מכתבים.

לאלה מקוראנו הנכבדים. המתאוננים על "המצפה" על הרבותו לדבר על אדות הציונות: הרב הוה הוא עתה הנכבד בכל עניני עמנו. ובמה ימלאו גליונות עתונים בישראל לדעתכם? אולי בעניני המחלקת בביה"כ פכוני או בעניני הבחירות של חברה פכונית? - דל"ש כפי: למאמרים ארוכים אין מקום המיד ובעל כרחו נשמיטם. אם תוכל לצמצם ולכתוב מועט המחויק את המרובה נדפים מאמרך מיר בפרק ער "המצפה". - חברה עברית בר': החברה "ארץ ישראל" בסמטאניסלאו תהי לכם למופת. - ס'ו ב": לא אמת. - י"מ ב"ו: באונגריה. - חו"ב כפי: תשי ע"י "המצפה". - חה"ז: כבר ענינו בגליון י"ו. - א"מ כב": נובל. המחיר עם פורטו 12 כתר.

מר שמשון קרייצר ומר צבי מעלער מברכים את מר אשר ליב אונגר מזולקיעוו לחתונתו ונודבים כתר לקה"ל.
מר עזיאל לביש קארנבליט מברך את מר יעקב נאגלער לחתונתו ונודב חצי כתר לקה"ל
מר מאיר עלענבונג ומר ברוך זעגעלכוים מברכים את מר יוסף לינדענבוים מרישא לארוסיו.

גימנאזיום עברי.

בכל הגנוזיות הכוללים יתכרו צנינו לישראל ויגדלו ללל תורה וכל נוי סהיכלת צידו הלל יסנה, כי יוכל לגדל את צנו בגנוזיום העברי, בצלחה, שבו יקייצו התלמידים לקח צנוקרא, ט"ס ופוסקים ציחד עם כל התלמודים, אשר ילמדו בגנוזיות אשר להסונשלה ויחונכו צדתנו ולאוונתנו הקדושה הנקורה לנו. ובקוף השנה יקצלו העודות, אשר יסו צערכן לכל דבר לתעודה הגנוזיות אשר למונשלה. לנאכלים כשרים צול ולתקנה ונעולה ידלג תרצ ראש ציה"ק. גם פולנית ילמדו עם.

האלרסה: **Rabbiner Dr. M. JUNG, Ung. Brod (Mähren)**

ניי איינגעריכטעמע קראמיער

כשרה דאמפפועלכוואארעץ-פאבריק

מיט דער בעסטען מאדערנסטען מאשיניע, ערציניט שענע, פרימא סאלאמי וועראנעזער, כרוסט, שינמען, קרענווירסל א. ז. ו. פערזעהען מיט הבשר של הרב הגאון דסה שליט"א, עמפפעהלם צו ביליגוסמען פרייזען. אויף פערקאנגען ווידר פרייזקוראנמע עם הבשר איינגעשיקט.

מנחם מענדל גראזער.

Emanuel Glaser, Dampfselchwarenfabrik
KRAKAU, Bożego-Ciała 8.

ניכט 10.000 קראנען

אבער פיעלע קראנען ערשפארען זי, ווען זי רען פריי-קראנען פאר דער פירמא Josef Feil, Krakau, Grodgasse 60 Uhrmacher & Juwelier

אתרוגים לולבים והדסים

allerschönste Waare zu Preisen ohne concurenz, liefert nur das überall bekannte Versandthaus

Arthur Guttman von Lazzari TRIEST.

Postfach Nr. 468.

DIRECTER IMPORT.

Haus gegründet im Jahre 1869.

Preiscourante gratis und franco

עפילעפסי

לחלו-הנפילה ר"ל, לשבץ (קראמפף) ולמחלות עצבים אחרות ידרשו ספר מיוחד לזה ויפלוהו בהנח פראנקא ע"י

Privil. Schwanen - Apotheke Frankfurt a. M.

Hotel Wiedeński

Krakau, Methgasse 9.

דאס אלגעמיינ בעקאנטע יודישע האטעל דעם ר' טובי' טייטלבוים, איזט אין יודיש ארטהאדאקסען קרייזען זעהר בעלעבט, עס ווירד געזוכט וועגען דער בעקוועמען לאקאליטעטען, גוטער קיבע ביליגער פרייזען אונד טרייעסער בעדיענונג.

ערשטע לעמבערגער

כשר דאמפף זעלבוואארען פאבריק

פאסט עט קאמפ.

לעמבערג נאזאוואנסטע נומער 10.

קארל-לודוויגשטר. 41. באזשניצא 20

הויפטפילאלען אין לעמבערג באזשניצא 20 איינציג ראשטעהענדע כשרה זעלבוואארען פאבריק, וועלכע אונטער אויפזיכט אונד מיט הכשר מהרב הגאון הגדול דשכבה"ג מוהר"ר יצחק שמעלקעס האביר מקיף לבוב שטעהט. ערציניגט דיא שענסטע סאלאמי עט פערשיע-דענע זעלבוואארען צו ביליגען פרייזען.

ווער לייכט געלד פער-

דיענען וויל, דער פער-

לאנגע דען גראסען

איללוסטער פרייזקראנט

איבער אוהרען, קעמטען,

נאלדווארען, כינאוילבער,

מוזיקווארען, אוהרענבעשטאנדטוילע אונד ווערקציניג, וועלכעס גראמט אונד פראנקא פערזענדעט ווירד.

F. PAMM, KRAKAU (Österreich)

Zielonagasse 3. Gegr. im Jahre 1852.

Wyd.: | Naffali Hof. | S. M. Lazer.

Odpowiedzialny Redaktor: S. M. Lazer.

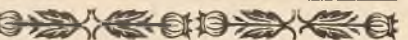
Drukiem S. L. Deuschera w Podgórzu.

Schicht-Seife advertisement featuring a deer and a key logo. Text includes 'Beste, ausgiebigste und deshalb billigste Seife.', 'Überall zu haben!', and 'Beim Einkauf achte man besonders darauf, dass jedes Stück Seife den Namen „Schicht“ und eine der obigen Schutzmarken trägt.'

M. GALITZER KRAKAU Dietelsgasse 41. Grünwald's Haus

הויפט-ניעדערלאגע זעממליכער אר-טיקעל אויף דעם געביעטע דער אפטיק, היורניע עלעקטראטעכניק, קאסמעטיק אונד באנדאזשיטעל. ברוכבאנדער פיר ביידע געשלאכטער עט קינדער אין בעסטער, סאלידעסטער אויספיהרונג.

Hotel Londres Krakau, Stradom nhaber SALOMON WASSERLAUF

גרעסטעס האטעל דער יודישען קויפמאנס-וועלט, נייא רענאוויורט, שעהנע ציממער, גוטע קיבע, שטרענג כשר, פיר זאממער-סעזאן שעהנען גארטען איינגעריכטעט. פיר פרעמדע געסטע, וועלכע ערצמע ברויבען בעסטענס געאיינגעטע. עמפפאהלען צו ביליגעסטען פרייזען.

הערן מ. פרייליך ספעציאליסט פיר ברוכלידענדע, אויסשול. ערציניגער פאן ק. פ. פאטענט באנדאווען אין לעמבערג. פאן דען איינטיגען איינטיגעסטען געזעהלען מיט געזעצט פערנאליטעט ווארענדיגט דעם מיטען פאן אייניגען הערפארדאנענדען ערצמען, אהנע לעבענס-געזעהרליכע אפגראציען אייגענעבענען לעבענס, אים - נאכדעם און איבער אנהאט רעס הערן דיר. מע שט און יאסלא אין אהרע אנטשאלט אים האלבעארטען צושטאנד דע אנטקאממען בין האבען זיא עס דורך אהרע נאטיהילט געהאט אהנע אפגראציען איינטיגעסטע דאצי געבראכט. מיך בינען 30 מיטען פאן מיטען שווערען לידען שמעיצלאו צו בעפרייען, אונד קאן און דאזער אויס אייגענע ערצהאונג נור זיא אלס דען איינציגען ספעציאליסטען אין דיעזעס פאכע יעדען ברוכלידענדען צום וואהלע זיינער געזונדהייט מיט פאללסטער געוויסענהאטטיגקייט אנעמפפעהלען.

Louis Aloyse Lorentz Dampfsägebeamter in Jasło geb. Paris.

Max Kohn, Triest Export-Handlung von

אתרוגים לולבים והדסים

Preis-Courante gratis u. franco Auf Wunsch Referenzen,

לראש השנה.

נמצאים ת"י להמכר בזול המנות גדולות וקטנות מאספת הרבנים שהיתה בקיץ תרס"ג בקראקא :

- 1) המונה גדולה 48/64 cm. מחירה 50 העללער. מלבר פארמא (2) המונה קטנה, גדלה כמו אנויכטס-קארטע (יפה מאד להשתמש בה בתוד כרטיס לברכה שנה טובה) מחירה 4 העללער.

בייא גרעסערע אכנאהמע ענטשפרע-קענדען ראבאטט. מוסטער נור פיר געלד.

David Heidenfeld KRAKAU Ulica Bożego Ciała 1.

מ. פרייליך

ק. פ. אויסשולסליך פאטענטירט ספעציאליסט אין באנדאווען-פאך פיר ברוכלידענדע

בעזיטצער דעם עהרענדיפלאטעס דער "סאציעטע" היגעניטיע אין פאדוא לעמבערג גראדעצקא 35.

הערן מ. פרייליך ספעציאליסט פיר ברוכלידענדע, אויסשול. ערציניגער פאן ק. פ. פאטענט באנדאווען אין לעמבערג.

פאן דען איינטיגען איינטיגעסטען געזעהלען מיט געזעצט פערנאליטעט ווארענדיגט דעם מיטען פאן אייניגען הערפארדאנענדען ערצמען, אהנע לעבענס-געזעהרליכע אפגראציען אייגענעבענען לעבענס, אים - נאכדעם און איבער אנהאט רעס הערן דיר. מע שט און יאסלא אין אהרע אנטשאלט אים האלבעארטען צושטאנד דע אנטקאממען בין האבען זיא עס דורך אהרע נאטיהילט געהאט אהנע אפגראציען איינטיגעסטע דאצי געבראכט. מיך בינען 30 מיטען פאן מיטען שווערען לידען שמעיצלאו צו בעפרייען, אונד קאן און דאזער אויס אייגענע ערצהאונג נור זיא אלס דען איינציגען ספעציאליסטען אין דיעזעס פאכע יעדען ברוכלידענדען צום וואהלע זיינער געזונדהייט מיט פאללסטער געוויסענהאטטיגקייט אנעמפפעהלען.

Sina Pelz, Krakau (Österreich) Gegründet 1873. "עדה"

זיא קויפען, פערלאנגען זיא מיטען ניי ען גראסען פרייזקראנט מיט ציר. 1400 איללוסטראציען פאן אוהרען, קעמטען, נאלה, זילבער-כינאוילבער-ניקעל-מוזיקוואארען אונד אנדערען בעדארפטטיקען מיט שמוינענד ביליגען פרייזען. זעלבע יפערזענדע אויף פערלאנגען גראמט אונד פראנקא. איינע פיינע ניקעל-רעמאנטוואיר-אוהר, זעהר גוט געהענד 2 פל. 10 קר. איינע אפיינע זילבער-רעמאנטוואיר-אוהר, זעהר גוט גע-הענד 3 פל. 75 קר. וועקער-אוהרען זעהר גוט געהענד פאן 1 פל. 15 קר. אויפווערטס. איינע זילבערקעמטע שאן פאן 80 קר. אויפווערטס.

J. B. Rappaport Dąbrowa b. Tarnów.

גראמט מעטה-ברויערייא געגרינדעט אים אהרע 1878.

עמפפיהלט זיין פאבריקאט, וועלכעס גוט בעקאנט איזט, מיט אללער ביליגעסטען פרייזען אללערלייא פארטען א. צ. : שטארקען עט זיסטען מעטה איינפאר אונד דאפפעלטעטה, קאפאוויטץ וויא סאלינאט, ווישניאק, זאוויע אויך אלטע בוסטעללען מעטה מיט דען נאמען

Stary polski trunek. אויך האניג אונד וואקס.

כשר נייעסטע כשר

קראקויער זעלבוואארען-פאבריק מיט דאמפפעטעריעכ

Gartenberg & Gebr. Grenner KRAKAU, Krakaugasse Nr 33.

ערציניגט דיא שענסטע סאלאמי, ווערא-געזער, ברוסט, שיינקען, רויך עט קרענ-וויסמעל א. ז. ו. עמפפעהלעט צו ביליגעסטען פרייזען. אויף פערלאנגען ווירד פרייזקראנטע עט הכשר איינגעשיקט.

4 וואכען פראבע-צייט

פערזענדע און יעדערמאן מיטען נייען האכארמינע זיינערמאשינע זמארעלל צונעהר 1904 מיט זעממליכעס צונעהר & קאסמען אונד פינפיהרדיגער שריפטליכער נאראמטע אום נור 30 fl. אונד נעהמע ריא זעלבע רעטור פאלס ניכט מאדעללאן פונקטאנירען ואללטע פערזאנד פיר נאכנאמען, אָרער פארהיטניג זענדונג דעם בעטראגעס. Nähmaschinen-Versandhaus ARNOLD FALLEK Podgórze, Ringplatz 10.